

NEVOIA DE SINCERITATE

— Activitatea dv. multilaterală v-a creat o privire de ansamblu asupra culturii românești contemporane. Ce loc credeți că ocupă în prezent teatrul în acest cadru, prin calitatea manifestărilor sale și prin audiența în mase? Cum ați defini momentul actual al dezvoltării sale?

— Teatrul, dramaturgia contemporană sînt caracterizate, ca și alte domenii ale culturii, de abandonarea descriptivismului, de fuga de calofilie, de căutarea unei noi tipologii. Asemeni confrăților ce se exprimă în alte genuri literare, autorii de texte dramatice vor să transmită prin lucrările lor o concepție asupra lumii, caută să se ridice la idei generale, la idei-simbol, să ajungă la concluzii filozofice încorporate substanței artistice. Din acest punct de vedere, cred că asupra literaturii dramatice se exercită un puternic suflu al contemporaneității. Știu că există păreri diferite în privința orientării unor piese recent scrise; totuși, cred că în teatru este prezent omul cu problemele lui, chiar dacă unele texte argumentează pentru a demonstra încălcarea, imposibilitatea de a comunica. Apare o problematică mai abstractă, tratată în modalități moderne — alegoria, metafora, simbolul exprimînd noi soluții estetice, adăugate viziunii realiste, ce rămîne incontestabil axa în jurul căreia se rotește întreaga cultură contemporană românească. E o etapă normală în evoluția genului.

Am să citez din Goldoni o definiție interesantă, pentru a o actualiza apoi. El spunea „Teatrul este școala celor care nu știu să citească”. Nu mai e cazul s-o citim în litera ei. Dar, într-adevăr, teatrul are această caracteristică de a se putea adresa direct celor mulți, această capacitate de a comunica aproape instantaneu actualitatea. *Commedia dell'arte* era un fel de cronică improvizată a imediatului, aproape un ziar... Tocmai pentru că se mișcă pe acest teritoriu al existenței familiare, publicul a cerut și cere întotdeauna teatrului maximum de adevăr și de credință: în nici un alt gen de creație nu există această **confraternitate** cu spectatorul. Aceasta-i obligă pe cei care-și transmit prin teatru adevărurile lor la o totală sinceritate, obligă scena să fie o mare oglindă a sălii, în care să se regăsească oamenii vii.

Teatrul românesc ar mai trebui — în acest domeniu sîntem în etapa dezideratelor — să fie cutia de rezonanță a tot ce este valoros în literatura dramatică a lumii. Opera editorială de traducere la noi este cu totul considerabilă — peste 1.000 de titluri anual, dintre cele mai reprezentative, începînd cu literatura antichității și terminînd cu noul roman (Michel Butor, Alain Robbe-Grillet, Nathalie Sarraute); UNESCO ne consideră printre marii traducători ai lumii. Așa sînd lucrurile, scena n-ar trebui să procedeze uneori ca un agent de difuzare a dramaturgiei străine ca atare, în indiferență ce montări împlătoare, ci să promoveze conștient și programatic marea literatură. În stagiunea trecută, eclecticismul repertoriului a devenit stînjenitor, deși unele teatre (Mic, de Comedie) au făcut excepție, continuîndu-și efortul spre omogenitatea capabilă să exprime o concepție. Se întîmplă însă în alte trupe un fapt ciudat — ciudat mai ales pentru că exprimă o tendință contrarie celei manifestate cu cîțiva ani în urmă: fuga de „profil”, dorința de a lucra spectacole izolate, de a dispersa activitatea, un fel de fărâmițare de energii. Nu știu dacă acest eclecticism și această fărâmițare nu vor ajunge să determine o mișcare centrifugă a publicului. Teatrul tre-

buie, mai ales acum, să-și recunoască și să-și asume răspunderile de factor în ameliorarea societății, să pornească de la utilitatea actului artistic, avînd în vedere și instaurarea unei terapii imediate.

— **Sînteți cunoscut ca om de cultură apropiat, chiar devotat teatrului. Ce credeți despre dinamica sa lăuntrică, despre deplasările centrului de greutate, despre succesele și insuccesele din ultima vreme?**

— Noi, așa numiții oameni de catedră, avem în comun cîteva puncte de reper, printre care acela că întemeiem teatrul, fără echivoc, pe text. Sînt un adept al acestei păreri; nu însă și al celei care contestă spectacolului dreptul și obligația creației, reducîndu-l la poziția intenabilă de simplu intermediar al literaturii. De fapt, nu există aici nici o dilemă; numai că exagerările într-o direcție sau alta și discuțiile sterile au creat o falsă problemă: teatrul înseamnă dintotdeauna textul văzut cu ochiul dilatat, însetat de cunoaștere, al autorului de spectacol, din unghiul scenei. Din acest unghi, regizorul vede mult mai bine decît autorul caracteristicile, șansele și lacunele piesei. Dacă mi se permite această comparație, exact ca în actul clasic al traducerii, care este un act de creație, văd în transpunerea piesei în spectacol o traducere, ce trebuie să aibă transparența de cristal, despre care vorbea Gorki. Nu este deci vorba de a violenta drama, ci de a o transfigura prin translație în limbajul spectacolului. Aș putea să numesc această dublă transfigurare a realității vis armōnios, vis poetic; unii au vorbit, în legătură cu actul interpretării, despre un act magic. Tocmai de aceea, arta spectacolului nu va putea să aparțină niciodată diletanților, ci numai celor cu o înaltă pregătire estetică și profesională. Faimosul experiment, despre care se vorbește atît, face parte de fapt din familia exercițiilor stilistice, și rămîne, în această calitate, foarte necesar —, așa cum sînt necesare exercițiile la pian, pentru a dezlega degetele celor ce vor deveni capabili să intoneze capodopere. Școala teatrală românească se bucură de un mare succes și peste hotare. Conferința I.T.I. a demonstrat-o o dată mai mult, în ciuda faptului că tinerii regizori n-au primit sufragiile la care aspirau.

Sigur că nici teatrul nu „urcă” lin; după cîteva ani plini, bogați, ne-am pomenit — pe neașteptate pentru unii — cu un moment mai sărac. Stagiunea trecută a primit, dacă nu mă înșel, chiar din partea criticii, un calificativ care n-a depășit nivelul „suficient”. Ce spectacole memorabile au fost? Destul de puține: **Victimele datorii, Îngrijitorul, Iana**, în București, **Omul cel bun din Siciuan**, în provincie. S-a făcut simțită prezența lui Crin Teodorescu, dar și absența unor regizori ca Pen- ciulescu, Esrig, Ciulei și Pintilie. Nu e cazul să ne alarmăm, dar nu e rău nici să ne concentrăm forțele către obiectivele de care vorbeam la început.

— **Ce așteptați din partea stagiunii care începe?**

— Am citit în jurnalul lui Camil Petrescu însemnări din perioada în care scria **Danton**, sfîșietoare ca tensiune creatoare, ca investiție de pasiune intelectuală. Am iubit această piesă și am sperat mulți ani s-o văd jucată. Judecînd după proiectele anunțate, acest moment a venit. Iată ce aștept, cu emoție și cu teamă.

